

R. P. Thomæ Tamburini È Societate Jesu Opera Omnia

Tamburini, Tommaso

Lugduni, 1689

De intentione lucri suprasortem ex parte unius tantum ex contrahentibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78172](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78172)

Gratitudo ex mutuo.

6. Ex dictis collige primò, licitum per se, & speculativè esse mutuantem, etiam antequam mutuet, rogare, vel excitare mutuatarium, imò, & cum illo pacisci, ut aliquid supra sortem impertiat ex mera liberalitate, & verè voluntariè: quia sic, nihil expectatur ex vi mutui. Ita Mol. d. 205.

7. Dixi tamen (verè voluntariè) nam si mutuantis est nimis importunus, vel exprobrans ingratitudinem, vel quid simile, tunc mutuarius non daret gratis, sed ad redimendam vexationem, & ex timore, ne denuo mutuum obtineat, vel obtineat difficulter. Signa voluntariè traditionis vide infra, §. 7. n. 4.

8. Dixi iterum (ex mera liberalitate) nam prolium quàm periculosum est, ne, si hæc petitio, vel pactum sit ante mutuum, degeneret in obligationem! Nam propterea dictum modò est (per se, & speculativè) in praxi enim omnino explodendum est eiusmodi pactum, vel præcedens petitio, quam vis signis, & imperfectis verbis insinuat; quia hæc in praxi notant obligationem, &c. Quòd si in eas pactum obligans mutuatarium, ut omnino det aliquid ex gratitudine, clara est usura, ex Laym. lib. 4. tr. 10. de Simonia, cap. ultimo, §. 2. num. 8. & 9. quia clarè superaddis obligationem, & meritò Valentia, t. 3. d. 3. q. 2. i. p. 2. docet esse illicitum, in mutuo petere, quasi ex iustitia, amorem, & benevolentiam, quia ex mutuo non debetur amor, nisi ex debito morali, & libero, non ex obligatione; multò igitur magis crit usura mutuari cum pacto, ut mutuarius frequenter suum molendinum, ut erat à tali officina merces, &c. quia hæc essent gravamina supra sortem.

Mutuare cum pacto, ut fiat, quod debetur ex Charitate.

9. Colligo secundò: An liceat pacisci, ut mutuarius solvat, seu faciat, quod debet, ex Charitate. Medicus, verbi gratia, ex Charitate debet mederi pauperi infirmo, si non sit alius, qui medeatur; Medico igitur huic licitè possumus dare mutuum ea lege, ut ultra sortem ei pauperi opem ferat? Respondeo, licitè ex Molina, d. 309. Caranuel, lib. 2. Theol. g. moral. n. 736. illicitè, & iniuste ex Navarr. lib. 3. cap. 2. num. 353. Ratio huius est, quia sic adderemus onus ex iustitia, cum antea solum fuerit ex Charitate. Ratio Molinae est, quia, cum Medicus absolute mederi debeat, non iudicatur moraliter superadditum ipsi esse onus novum. Vtrumque probabile.

Mutuare cum pacto, ut fiat quod debetur ex Iustitia, Pbi.

An liceat Christiano dare Turcis ad usuram.

10. Sed quid, si pactum sit, ut fiat id, quod ex Iustitia quis debet? Debet, v. g. Petro tibi 50. potène illi mutuare alia 50. cum pacto, ut solvat centum? Respondeo posse. Ita Molin. lib. Dicastill. l. 2. de inst. tr. 10. d. 2. dub. 3. num. 82. quia tunc non petis illa 50. ex vi mutui, sed ex vi iustitiæ ante mutuum; Hinc addit Navarr. lib. num. 146. te posse mutuare cum usura ei, cum quo bellum iustum geris, sicut enim vi, & bello illum spoliare potes ita, & usaris.

11. Quædam Matrona subministrabat hinc Panormi, pecuniâ cum usura Turcæ cuidam, prætextu, quòd in Turcas nos iustum bellum habemus, ut illi nescio quis Confessarius posse insinuaverat. Profectò si Confessarius indoctus fuit, erravisse mirum non est: si doctus, Navarræ dictum de buit expendere: qui de hostibus loquitur, quos mutuarius spoliare potest, non verò de his Turcis inter Christianos sub captivitate degentibus, in quos nulum bellum iustum habemus, cum pertineant, dum sunt captivi, ad Communitatem nostram, non verò ad Communitatem Turcarum. Potest quidem ex Filliuc. Caiet.

Azor. apud Dian. p. 7. tr. 7. res. 1. i. captivus Christianus Turcæ suo Domino aliquid furtim accipere in compensationem sui famulatus, adimplereque libertatis: & verè probabiliter, ex Molin. Less. Machad. quos citat, sequitur, quæ ibi Diana, & alij p. 5. tr. 13. n. 6. aliquid solum, sed etiam tem, cuius est hostes hos cōmunes debellare, & spoliare, qui mavult ea Turcarum bona, ad quæ dictus Christianus lus habet, esse apud Christianum, quam apud Turcam inimicum: quare ex hoc titulo, quilibet Christianus etiam non servus, poterit ibi apud Turcas existere, & scindendo ab alio inconvenienti) usuris eos spoliare, verò quoad Turcas apud nos convenientes, sicut in causâ libertatis, nec causâ præfunt pte Principis voluntatis ab iis aliquid surripere potes, unde te Principis furtim paret, si quid illis auferres: ita nec poteris ris, vel quibuscunque fideis contractibus rei familiaris detrimentum illud afferre.

Mutuare cum pacto aliquid faciendi, &c.

12. Colligo tertio: An hic contractus sit licitus, & tibi mutuum sub onere, quod iusto pretio colas agros. Secus enim, & alij apud Dicastill. l. 2. tr. 10. d. 2. 120. approbant hunc contractum, probantque communi praxi, quâ Doctores dant mutuas pecunias Rusticis, cum pacto, ut agros ipsorum Dominorum colant, & profectò nō video, quâ ratione liberari id possit, si non addas) b) usurarius enim aliud gravamē preter sortem addidit: liberari igitur debet ex Caran. l. 2. Theol. num. 743. solum ex compensatione gravaminum. Dominus enim privat se sua pecunia, & subit gravamina sua. Primò, ut non repetat pecuniam ante tempus, quo solent coler, etiam si indigeat. Secundò, ut non addat alios, rusticos, quos possit ad agros colendos. Adde & tertium, quod se obligat Dominus ad dandum reliquum pecuniæ, & ad illam pecuniam invenientiam, si forte ea renigē scilicet defraudat Rusticum promissore. Si ergo Dominus hæc gravamina subit, non erit iniustitia illud onus colendi agros rusticum obligare.

De intentione lucri supra sortem ex parte unius tantum ex contrahentibus.

13. Si tum mutuantis, tum mutuarius intendat, & recipere dictum lucrum ex vi iustitiæ, utroque potest, & vel d ex alio titulo, neutrum delinqueret, cum ex dictis. At insurgunt adhuc duæ difficultates. Altera: Si mutuarius det tanquam ex iustitia, mutuarius verè, & sine dolo ignorans talem dantis animi, accipiat, tanquam traditum ex liberalitate, vel contra mutuarius det ex liberalitate, sed mutuantis illius animi nescius, accipiat tanquam ex iustitia, quid in conscientia sentiendum?

1. Respondeo ad prius: Mutuantis ex illa ignorantia nequaquam peccavit, nec eadem durante, lucrum acceptum restituere debet: At si sciat, statim debet restituere. Ratio est, quia cessante ignorantia, cessat bona fides, consequenter cum non adsit titulus iustus, succedit onus restituendi. Quòd si inveniat illud expendisse, restituit ex Molin. d. 306. Less. l. 2. c. 20. n. 4. id, in quo factus est, tior, nam si in nullo factus est dicitur, ad nihil retinebat, quia totum bona fide consumpsit. Respondeo ad posterius: Mutuantis, licet ad nihil teneret ex ea accepta, verè adest iustus titulus retinendi, qui est donatio liberalis: at quia illum ignorat, peccat conscientia erronea, & demque persistente, obligabitur ex eadem ad restitutionem; Verum si veritatem cognoscat, & restituere poterit, & repetere, si dedit; Quòd si expendiderit, bene fuisse pensum, poterit item reputare. Sicut si furatus sit pecuniam, quem deinde cognoscat esse tuam, tuos erit pretio enim illa fuit solum formaliter iniusta, non materialiter, quod requiritur ad patiendam veteram obligationem restituendi.

15. Altera Difficultas; Si mutator dubitet negativè, an mutuatarius licetum dederit supra sortem liberaliter, an ex vi mutui, tenebitur ad restitutionem? Respon- deo, tenebitur. Ita Med. de usur. q. 5. c. 3. quia in dubio potius est ius innocentis, & Domini rem suam, certò pos- sitentis, nam tametsi supponamus, lucrum iam esse in manu mutuantis, tamen hæc possessio est materialis, seu, ut vocamus, naturalis, si quidem possessio civilis, & vera est apud mutuatarium, donec constet de vèro titulo mutationis domini.

16. Signa autem, quòd liberaliter, & verè gratis ali- quid donetur, vel donatum fuerit, sunt. Si mutuantis prædat lucrum acceptum, & mutuatarius nihilominus sponte iterum donet: si idem mutuatarius sit dives, li- beralis, & magnificus: si in dando lucrum, non præferat utilitatem, vel molestiam, præsertim quando idem mutua- tarius non sperat iterum ab eodem mutuantis simile mu- tuum. Contrà si mutuatarius sit pauper, si parvus, si ava- rus, si molestiam præferat, si conqueratur cum amicis de lucra dati lucri, si sint conjectura ipsum moveri ad dandum lucrum, ne iterum petero mutuum repellatur, & c. ut non vulgaria in dicia involuntarij. Lege Dicat. lib. 2. tract. 10. d. 2. dub. 13. facit hæc quod dixi supra, tract. 2. q. 2. n. 35.

§. III. An ratione damni emergentis, & lucri cessantis liceat quid accipere supra sortem?

Quandoquidem licere iam supponimus ferè om- nes. Molin. d. 315. Lessl. l. 2. cap. 20. Bon. de cogit. d. 1. q. 1. & innumeri Doctores citati à Dicat. h. 2. tr. 10. d. 2. dub. 4. n. 159. conditiones solum requisitas afferamus

Tres conditiones quoad damnum emergens:

1. Prima, ut certò sit damnum tibi eventurum, vel eventurum rationabiliter timeatur, nec impediri possit. Ita Caiet. l. 2. q. 18. art. 2. Navarr. in man. c. 17. n. 111. Dicat. l. 2. dub. 7. n. 1. 87. si enim habeas aliam pecuniam vel amicum, qui illud damnum possit impedire, cur tri- bus mutuo?

2. Secunda, ut id mutuatario manifestò dicatur; for- tasse enim noller cum hoc onere mutuum accipere; si ergo tacitas, iudicaris condonare, sufficere autem puto, si fiat pactum de lucro supra sortem, nec enim est necesse, ut explicetur explicite hoc lucrum esse propter damnum. Dicat. l. 2. n. 188. Castro Pal. de inst. comm. d. 4. p. 15. Ratio est, quia iam sufficienter mutuatarius consentit ad illud onus: erit tamen bonum consilium explicare, neque usu- rarius condemnaris sufficere, item puto, si te quis, v. g. Rex cogat ad contrahendum: sic Salom. & alij citati à Salas, dub. 18. n. 5. Coactio enim illa est implicitus con- sensus ad omnia damna, quæ alter contrahens patitur. Idemque dic in lucro cessante.

3. Tertia, ut iuxta, damnum, seu damni periculum æquale pretium detur. Cum autem incerta plerumque sit quantitas damni, quod ex mutuo alteri dato eventurum tibi sit, pendat, omnino consideratis, vir expertus iux- ta mox dicenda n. 14. hic proportionaliter applicanda, quænam quantitas pretij sit statuenda.

Ex his collige sequentis dubij solutionem: Ego tibi mutavi centum, ea lege, ut propter damnum mihi vèrè emergens, reddas centum, & decem, potesne tu mu- tuare hæc eadem centum, vel eorum partem alteri tertio ut ab illo recuperes illa decem, vel partem eorum, quam mihi debes?

4. Respondeo; Dic mihi, si ego tibi vendidi equum, v. g. iniuste centum, potesne tu equum alteri tertio iniuste vendere, ut excessum pretij, à me tibi ablatum, recuperes? Respondebis, distinguendo: Si equus in mea manu, quia illius curam gessi, melior effectus est, unde centum valeat, postum, sedus nequaquam, quia, si iniuste ego à te traxerim, iniuste me alium tractare fas non est. Rectè respondisti, nam simili quadam ratio- Pars I.

ne ego propositæ dubitationi responsum dabo, cum Salas dub. 8. n. 6. aliisque ab eodem cit. si supponas primo pro- pter mutuum, quod tu das tertio, emergere tibi aliquod damnum ab hoc tertio: ut si idco accipias ab alio mu- tuum, quia huic mutuum das, potes illud damnum, quod tibi emerit, & ad quod hic consentis, ut supponimus, exigere. Verum, si supponas secundo nullum tibi emerge- re damnum ab hoc tertio mutuatario, non potes eo solo prætextu, quòd vis rescire damnum, quod ab alio, seu à me passus es, vel patieris. Ratio utriusque dicti est, quia, quando quis patitur damnum à mutuo, quod alteri concessit, iustum est, ut illud hic alter rescariat, quia il- lius damni est causa, iniustum verò, si non est causa. In prima suppositione mutuatarius ille tertius est causa illius novi damni, ergo solvet iuste. In secunda verò non est causa illius tui damni, cur ergo solvet?

De damno emergente ex mora.

7. Illud addere operæ pretium hic est, quoniam mu- tuatarius non solum debet solvere damnum emergens toto tempore mutui, ut diximus in secunda conditione, sed æquum pariter est, ut si ipse in termino præfixo non reddat, & post illum terminum mutuantis aliquod dam- num necessariò sequatur (si enim voluntarie, ipsi mu- tuanti imputetur) æquum, inquam, est ut illi rescariatur. Dubitabis, an adveniente termino hoc præfixo, opus sit monere debitorem de damno hor, quod tibi creditori incipit deinceps insurgere? & idem de lucro cessante. Memini me de hac re universim superius nonnulla dixis- se. cap. 2. §. 6. n. 3. & n. 10.

8. Respondeo, negant esse necessarium, Navarr. c. n. 51. Petrus Navarr. l. 3. de rest. c. 2. n. 278. Dicat. lib. 2. de Inst. tr. 10. d. 7. n. 188. quia ex iure l. magna, C. de contr. stipul. Dies interpellat pro homine. Affirmant Angel. v. su- ra l. num. 20. Caiet. 2. 2. q. 78. art. 2. Azor. p. 3. lib. 5. c. 4. q. 3. quem citat, sed non sequitur Diana p. 1. tr. 8. ref. 87 faciunt quæ dixi, ex de Lugo supra, c. 2. §. 6. n. 3. & 10. ut scilicet sic debitor ponatur in mora, nam fortasse, si de novo hoc onere admoneatur, omnibus viis illud extinguere sata- get. Nec obstat prædictum Ius, quod solum loquitur (aiunt) de forte, & de lucro convento, non verò de quo- cunque possibili, & consequenti.

9. Dico, probabilius esse, debere omnino debitorem admoneri (excipe consuetudinem Mercatorum, de qua mox num sequenti.) Ratio est iam dicta ab affirmantibus. Et insuper, quia si debitor non admoneatur, merito credi- tor iudicabitur velle condonare illud subsequens dam- num, de quo mentio nondum facta est, nisi forte in gene- re. & solum tacite ex universali quadam ratione, quòd quilibet velit suis rebus lucrari, si potest: quæ considera- tio tam universalis, & indefinita non videtur sufficere, ad ponendam obligationem tam certam in Debitore.

10. Sà, v. Mora, n. 2. fine, de hac re sic breviter habet: Obligatus ex delicto semper est in mora. Qui autem sine de- licto, non potest, aut difficile potest, aut aliqui causa iusta excusatur, putant quidem cum his sentit Mol. d. 315. quam citat, sed non sequitur Castro Pal. de inst. comm. d. 4. p. 15. n. 12. non esse in mora, adeoque non teneri ad interesse ra- tione mora, nisi ex pacto, vel appositione pæna conventiona- lis si tali tempore non restitueret, aut impotentia culpa eius accidisset. Hæc ille, lege item Dianam part. 1. tr. de Con. ref. 43. Possè autem poni in contractu mutui, vel etiam aliis contractibus pactum, seu pœnam hanc conventio- nalem de solvendo aliquid, solum ratione moræ, quamvis non addit titulus ullus damni emergentis, vel lucri cessan- tis, videtur hic supponere Sà de quo tamen superius, c. 7. §. 7. n. 29. & 30. nos diximus, ubi addidimus ad solvendam eiusmodi pœnam, requiri sententiam Iudicis, & nunquā obligare, si mora fuit sine culpa.

Dixi n. 9. (excipe consuetudinem Mercatorum) pro- poter illud quod Sà, sic ibidem addit: Alij putant qui non solvit tempore debito etiam sine culpa in mora esse: quæ mihi opinio videtur Mercatorum usu recepta. Hæc ille. Quæ